

Kulturens

NR 3 • SEPTEMBER 2002 • ÅRGÅNG 17 • PRIS 67 KR

Ärld

Norska huldror

Altarskåp i glas

Ättersmidets Povel Ramel

Galoschkungen

Norska huldror erövrar världen

Som huldror och prinsessor sitter de bekransade med rosor, ängsblommor, trollhassel, murgröna och rönnbär. Alla bär de sällsamma tröjor i hisnande färger med praktfulla brokadmönster av den art man ser på medeltida biskopskåpor, renässansporträtt och målningar av florentinska ädlingar. Pärlbroderade muddar, sammetskanter, på fingrarna ymnigt med silverringar. Ett litet stückföretag utanför Bergen producerar denna prakt och har slagit världen med häpnad.

AV KERSTIN FRIED FOTO SOLVEIG HISDAL

I Norge består lunchen av medhavda smörgåsar, så ock i Oleanas kantin. Chefen, Signe Aarhus till vänster och designern Solveig Hisdal till höger. Foto Kerstin Fried

Museala dräktliv, vävda band och helgdräktens midjekorta tröjor återspeglas i den rosenkransade jentens tröja. Det fina, tätt stickade mönstret påminner om att stickade plagg förr skulle härma vävda material. Huldreningar på många fingrar kompletterar.

NORSKA BRUDAR, PRAKTFULLA DRÄKTER

Under sina blott 10 år har företaget haft exemplösa framgångar i kräsna modestäder i Europa och Amerika. Långt från invanda lusekoftor satsar de stenhårt på högklassiga och exklusiva plagg, som de storstilat brakar in med i handplockade miljöer. Med påkostade iscensättningar, trolsk musik, dansare och Hardangerfelor har de fyllt konserthallar och utvalda etablisseman, och resultatet har inte låtit vänta på sig.

Deras främsta mannekänger är fyra fräscha Bergenjenter: Trine och Trude, Mari och Gerda, döttrar till designern Solveig Hisdal respektive till chefen, Signe Aarhus. Samma flickor agerar huldor och prinsessor i de läckra katalogerna.

Alltsammans började med att äkta paret Signe Aarhus och Kolbjørn Valestrand hoppade av mångåriga och ledande befattningar inom ett stort norskt textilföretag. De var grundligt trötta på fusioneringar, avknoppningar, omstruktureringar och produktionsöverflyttningar från Norden till låglöneländer. Jämmerropen skallade: Det lönar sig inte längre att tillverka textil i eget land!

Själva tyckte de tvärtom, ansåg det möjligt att överleva på högklassig textil "Made in Norway", att det fanns en världsmarknad för exklusiva ting av högsta kvalitet.

Tillsammans med en branschkunnig, Hildegunn Møster, tog de banklån, köpte några gamla stickmaskiner och hyrde in sig i en nedsliten textilfabrik i Espeland. Av egen erfarenhet visste de hur man inte ska behandla sina anställda, som är företagets värdefullaste kapital. De skapade ett företag som byggde på helt andra värderingar, en trivselhytte, där alla är lika värda. De sysselsatte traktens folk och specialiserade dem. I dag har de 55 anställda, den yngsta är knappt 20, den äldsta över 70 år. De bestämde också att en tredjedel av framtida överskott skulle delas lika mellan cheferna och samtliga anställda.

Så kom det sig att det låg 50 000 norska kronor vid varje kuvert under fjolårets julkalas.

Inte nog med julkalaset och bonusen, en vecka varje vår stänger de fabriken och drar med alla anställda till London, Toscana, Salzburg ... 10-årsjubileet i deras firades med en resa till Provence och sidenvävarna i Lyon.

Företaget är döpt till "Oleana" efter Bergens berömda son, violinisten Ole Bull, som uppträdde i de fina salongerna i Europa och Amerika, var nära vän till Edvard Grieg och hade grundat samhället "Oleana" för fattiga norska emigranter i USA.

Fabriken ligger vid en dånande fors i det sagolikt vackra landskapet. Det är som att stiga rätt in i Aladdins grotta. Ett bedövande hav av mönster och färger, brokader och damast översatta till italiensk merinoull och silke, mjuk och glänsande fiber från nyzeeländska och norska får. Högar av färdiga och halvfärdiga plagg, sammets- och brokadband från Frankrike och Wien, knappar av silver och gnistrande små historier i böhmisk kristall, läckra "pulsvärmare" (muddar) med uddkant, som i miniatyr upprepar färg och mönster i ett plagg, eller kontrasterar. De finaste är broderade med pärlor.

Toppar och långa kjolar i skimrande italiensk sidentaft ... de trodde att taftkjolarna var en engångsföreteelse, men efterfrågan bara växer. Taft och sammet går väl ihop med stickat, och många är de norska brudar som låter sig vigas i deras taftkjolar och tröjor.

Musik är viktig. På chefernas bord ligger isländska Björks senaste, trolska toner som verkar vara gjorda för Oleanas tröjor. Men här ljuder också tuffare toner. Varje dag kl 13.10 dånar country- och popmusik över salarna och alla stiger upp, sträcker på sig och dansar. Härlig gymnastik, som ger ny energi och glädje.

